نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره پنجم، پاییز ۱۴۰۰، شماره سوم، صفحات ۲۸۶ تا ۲۹۳

پژوهشی

سبک زندگی مشترک و متمایز در متأهلین: چالش‌ها و پیشنهادهای سیاستی

فاطمه مدیری[1*]

۱. * **نویسنده مسئول:** دانشیار گروه مطالعات خانواده، مؤسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور، fateme.modiri@psri.ac.ir

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۱۴ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۹/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: اهمیت روابط مثبت خانوادگی و تأثیر آن بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی از جمله حوزه سلامت در مطالعات متعدد تأیید شده است. آموزه‌های دینی نیز همواره به حسن معاشرت و روابط بهینه میان زوجین تأکید داشته‌اند. از سوی دیگر برخی معتقدند تغییرات دهه‌های اخیر از جمله افزایش استفاده از رسانه، تغییرات دینداری، اشتغال زنان و نگرش‌های برابرطلبانه، گسست در روابط میان همسران را به دنبال داشته است. بر این اساس، این مقاله به شناسایی سبک زندگی انتخابی متأهلین پرداخته و تلاش دارد به این سوال پاسخ دهد که سبک زندگی زوجین که با پایداری زندگی زناشویی رابطه معنادار دارد، متاثر از چه عواملی است؟

روش: جامعه آماری این پیمایش مقطعی، زنان و مردان متأهل شهر تهران بوده و با استفاده از فرمول کوکران و اندازه اثر طرح مطلوب،۱۷۳۶ نمونه در تجزیه و تحلیل نهایی به کار گرفته شده است. نمونه‌گیری به شیوه خوشه‌ای چند مرحله‌ای از ۵۰ حوزه شهر تهران انجام شده است.

یافته‌ها: فردگرایی افراطی در میان همسران یافته غالبی نبوده و سبک زندگی انتخابی متاثر از استفاده از رسانه، دینداری، نگرش‌های جنسیتی، همگونی با همسر و تضاد میان کار و خانواده بوده است.

نتیجه‌گیری: یافته‌های تحقیق، رابطه میان تغییرات معاصر با سبک زندگی متمایز را به چالش کشیده است. در راستای افزایش پایداری زندگی زناشویی، لازم است خواست زوجین و نتایج تحقیقات حوزه خانواده لحاظ شود.

کلید واژه‌ها: روابط خانوادگی، سبک زندگی، کیفیت زندگی، مطالعات مقطعی، همسران،

مقدمه

در دهه‌های اخیر، تغییرات به وجود آمده در ساختار و کارکرد خانواده، تداوم این نهاد را به پرسش کشیده و برخی شواهد نشان می‌دهد زوجین در برقراری ارتباط رضایت‌مند، با مشکلاتی روبه‌رو هستند. در چگونگی روابط زوجین، نتایج متفاوت و گاهی متناقض به چشم می‌خورد. برخی نشان داده‌اند، تأکید بر استقلال فردی، و خودتحقق بخشی به شکل روزافزون در حال توسعه است (۱) و برخی دیگر معتقدند که فردگرایی افراطی در میان همسران یافته غالبی نیست (۱، ۲). پژوهش‌های داخلی نیز، برخی اهمیت خانواده و بازتولید ارزش‌های خانوادگی (۳) و برخی دیگر نابسامانی خانواده و فردگرایی افراطی را نشان می‌دهند (۴، ۵).

از جمله موضوعاتی که به کمک آن می‌توان فردگرایی یا همگرایی درمیان زوجین را تخمین زد، سبک زندگی انتخابی متأهلین است. سبک زندگی بخشی از زندگی است که دربردارنده طیف کامل فعالیت‌هایی است که افراد در زندگی روزمره انجام می‌دهند. کالمین (Kalmijn) سبک زندگی در روابط زوجین را فعالیت‌های به اشتراک گذاشته شده با همسر در زندگی روزمره تعریف کرده است (۱). سبک زندگی مشترک (Joint lifestyle) می‌تواند مجموعه خوبی برای ارتباط نزدیک زوجین فراهم آورد (۱) و عدم انتخاب آن، سبک زندگی متمایز (Separate lifestyle) است که نشان از وجود فردگرایی در میان همسران دارد. عدم وجود تحقیقات کافی و وجود دوگانگی در نتایج تحقیقات، سؤالات اساسی این پژوهش را مطرح می‌کند که شیوع سبک زندگی متمایز که با پایداری زندگی زناشویی رابطه منفی دارد، به چه میزان است؟ و متأثر از چه عواملی است؟

روابط میان زوجین عمدتا با تئوری‌های جهانی شدن، نوسازی، مبادله، سرمایه فرهنگی ، اقتصاد خانه جدید و نظریه کاشت تبیین شده که به اختصار به آن‌ها اشاره شده و سپس پیشینه تحقیق ارائه خواهد شد.

تئوری مدرنیته: گیدنز، مدرنیته متأخر را با سنت‌زدایی، جهانی شدن

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

(Globalization) و بازاندیشی اجتماعی (Social Reflexivity) همبسته می‌داند. وی معتقد است، موقعیت زنان و موازنه قدرت آن‌ها با مردان در حال تغییر است و زیستن در عصر اطلاعات به معنای افزایش بازاندیشی اجتماعی است (۶). در مدرنیته اولیه و متاخر، تعامل دین و مدرنیته یکسان نبوده است. تفسیر نادرست از ماهیت مدرنیته در مرحله نخست آن، باعث شکل‌گیری این اندیشه شد که نفوذ دین، کاهش یافته و ناپدید خواهد شد. اما در مرحله دوم، نوعی احیای گرایش‌های دینی پدید آمده است. دین می‌تواند با مدرنیته هم‌زیستی داشته باشد، مشروط بر آن که تن به گفتگو و بازاندیشی بسپارد (۷).

تئوری مبادله (Exchange): انسان از رفتارهای پرهزینه اجتناب می‌کند و تعاملاتی را انتخاب می‌کند که حداکثر سود و یا حداقل زیان را برای او داشته باشد. ناولز (Knowles) معتقد است در اوقات فراغت نیز بزرگتر بودن هزینه از پاداش، دلیل انتخاب فعالیت انفرادی نسبت به فعالیت مشترک است (۸).

تئوری سرمایه فرهنگی: بوردیو عادت‌واره‌ها و سرمایه‌های فرهنگی، انسان را هدایت‌کننده رفتار می‌داند. عادت‌واره‌ها، تصورات اجتماعی‌اند که سرمایه‌های فرهنگی انسان آنها را هدایت می‌کند (۹).

تئوری اقتصاد جدید خانه (New home economic theory): اقتصاد، سرمایه زناشویی ویژه را افزایش و شانس انحلال زناشویی را کاهش می‌دهد (۱۰).

نظریه کاشت (Cultivation theory): رسانه‌ها، توان تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر مناسبات انسانی را دارند. تأثیر شناختی از دید گربنر (Gerbner) از مهم‌ترین تأثیرات رسانه بوده و فهم مخاطب، بر آن چیزی مبتنی است که در دنیای رسانه‌ها نمایش داده می‌شود (۱۱).

در این حوزه بخشی از پیشینه تحقیق به رابطه میان سبک زندگی زوجین و پایداری زندگی زناشویی و بخش دیگر به سبک زندگی انتخابی متأهلین و تعیین‌کننده‌های آن پرداخته‌اند. هیل نشان داده، فراغت مشترک زوجین عاملی در پایداری زندگی زناشویی است (۱۰). اسنایدر (Snyder) و ارتنر (Orthner) نیز این یافته را تأیید کرده‌اند(۱۲، ۱۳).

در عوامل مرتبط با سبک زندگی زوجین برخی به عوامل اجتماعی اقتصادی و برخی به عوامل فرهنگی از جمله دین و رسانه اشاره داشته‌اند. بکر و لوئیس (Becker and Lois) نشان داده‌اند که رابطه زناشویی بلندمدت‌تر، در زوجین با همگونی تحصیلی، دیده می‌شود (۱۴). کالمین نشان داده، مدت زمان زناشویی، داشتن فرزندان وابسته، همگونی، ساعات کاری و شرایط آن بر سبک زندگی زوجین اثر دارد (۱). کینگستون (Kingstone) رابطه فعالیت‌های مشترک زوجین با مدت زمان زناشویی و میلر (Miller) رابطه u شکل افزایش روابط در مراحل اول و آخر و کاهش روابط در میانه زندگی زناشویی را نشان داده است. کینگستون و میلر پایگاه اقتصادی اجتماعی، بات (Bott) شرایط محیط کار را مطرح کرده‌اند(۱). آلن (Allen) و همکاران، متیو (Matthews) و همکاران، پری‌جنکینز (Perry-Jenkins) و لاوی و بن‌آری (Lavee & Ben-ari) نشان داده‌اند، تضاد میان کار و خانواده، در کیفیت با هم بودن زوجین اثرگذار است (۱۵، ۱۶). داردیس (Dardis) رابطه درآمد، تحصیلات و سن (۱۷) و هیل نقش دوگانه فرزندان را نشان داده‌اند(۱). صادقی فسایی رابطه میان روابط زوجین را با طول مدت ازدواج، فرزندان، سطح تحصیلات، شبکه اجتماعی نشان داده (۱۸) و منادی معتقد است، گفت‌وگو در خانواده ایرانی کم است (۱۹). خوشفر و ایلواری (۲۰)، بابایی و همکاران (۲۱) و نکویی و سیف (۲۲)، نشان داده‌اند، دینداری با سازگاری زناشویی رابطه معنادار دارد. نقش رسانه در مطالعات جهاندارلاشکی (۲۳)، نخشی‌پور و ابراهیم‌پور (۲۴) و عبدالملکی و همکاران (۶) نشان داده شده است. در اشتغال و درآمد زنان متأهل راجرز و دی‌بر (Rogers and DeBoer)(۲۵)، تیچمن (Teachman) (۲۶) و طهماسبی و همکاران (۲۷) نتایج متفاوتی را گزارش کرده‌اند.

چنانکه در مطالعات مختلف دیدیم فعالیت‌های زوجین در ابعاد محدود مورد بررسی قرار گرفته است، درحالی‌که فعالیت‌های مشترک میان همسران در ابعاد مختلف از جمله گذران زمان؛ گفت‌وگو با همسر، هزینه‌کرد مالی نیز مطرح بوده که در این تحقیق به آن پرداخته خواهد شد. با توجه به تئوری‌ها و پژوهش‌های انجام شده می‌توان سبک زندگی متأهلین را متأثر از عوامل افزایش یا کاهش‌دهنده فعالیت‌های مشترک دانست. بنابراین پنج فرضیه تأثیر ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی (جنسیت، سن، درآمد، تحصیلات)؛ مؤلفه‌های مرتبط با چرخه زندگی (مدت زمان زناشویی؛ داشتن فرزند)؛ متغیرهای زناشویی (همگونی در بدو ازدواج، همگونی درحال‌حاضر، تفاوت در تحصیلات، تفاوت در درآمد)؛ متغیرهای مرتبط با اشتغال (تضاد کار با خانواده) و متغیرهای مرتبط نوسازی (دینداری، نگرش‌های جنسیتی، استفاده از رسانه، تک درآمد یا هر دو درآمد بودن زوجین) بر سبک زندگی متأهلین مطرح بوده و بر این اساس ۱۵ عامل بر ابعاد مختلف سبک زندگی متأهلین، آزمون خواهد شد.

روش

این پژوهش، پیمایشی مقطعی با ابزار پرسشنامه در مقیاس لیکرت بوده و جامعه آماری آن، افراد متأهل شهر تهران در سال ۱۳۹۰ (۴۲۶۲۰۴۷ نفر) بوده‌اند (۲۸). حجم نمونه براساس خطای نمونه‌گیری در سطح اطمینان ۹۵ درصد، با احتساب اثر طرح (Design effect) برابر با ۲ و ضریب تعدیل بی‌پاسخی ۰/۲۵، و با احتساب ریزش احتمالی (تقریباً برابر ۰/۱۵، متناسب با این نرخ در آمارگیری خانواده مرکز آمار ایران) ۲۰۰۰ نفر در نظر گرفته شد. نمونه‌ها متأهل بوده و از هر خانوار مرد یا زن برای مصاحبه دعوت شدند. شیوه نمونه‌گیری، خوشه‌ای چند مرحله‌ای (Probability proportional to size) از ۵۰ حوزه بوده و در نهایت ۱۷۳۶ پرسشنامه در تجزیه تحلیل نهایی به کار گرفته شد. برای اعتبار و پایایی متغیرها از اعتبار صوری

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

مبتنی بر داوری و قضاوت متخصصان استفاده شد و در پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شده است. تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها به شرح زیر است:

سبک زندگی متأهلین: برگرفته از تعاریف سوبل و کالمین (۱) و مفاهیم مشابه (۱۴، ۲۹)، سبک زندگی مشترک، فعالیت‌های مشترک با همسر در سطح بالا و سبک زندگی متمایز، فعالیت‌های مشترک با همسر در سطح پایین، می‌باشد. بر این اساس ۲۶ گویه‌ی فعالیت‌های مشترک با همسر در تحلیل عامل اکتشافی وارد شدند و ۵ عامل دیدار اجتماعی(۶ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۸۳۸) ، گذران زمان خارج از خانه (۷ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۸۶۴)، گذران زمان در خانه (۴ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۸۱۸)، گفت‌وگو با همسر (۴ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۷۷۰) و هزینه‌کرد مالی (سه گویه با آلفای کرونباخ ۰/۸۲۷) استخراج شدند. و با استفاده از نقطه برش (Cut point) دو سبک مشترک و متمایز ایجاد شد.

نشاط زناشویی (Marital happiness): برگرفته از وایت (White)(۲)؛ لاکسلی (Locksley)(۲۹) معنایی است که نشان‌دهنده داشتن یک حس خوب است. نشاط زناشویی با ۱۲ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۹۳۴شده است.

گرایش به طلاق: از ترکیب ۵ گویه برگرفته از مطالعه زو (Xu) (۳۰) با آلفای کرونباخ ۰/۹۰۲ ساخته شده است.

نگرش‌های جنسیتی (Gender Attitudes): از ترکیب ۷ گویه برگرفته از مطالعات اسپنس و هلمریچ (Spence & Helmreich) (۳۱) و گلیک و فیسک (Glick& Fiske)(۳۲) با آلفای کرونباخ ۰/۸۸۷ ساخته شده است.

همگونی با همسر: همگونی بدو ازدواج از ترکیب ۵ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۸۴۱ و همگونی حال حاضر، از ترکیب ۴ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۷۴۶برگرفته از کالمین (۱) ساخته شده است. تفاوت زوجین در تحصیلات و درآمد از تفاضل تحصیلات و درآمد زن از مرد سنجیده شده است.

مؤلفه‌های مرتبط با چرخه زندگی (Life cycle): مدت زمان زناشویی در سطح اسمی (کمتر از ۲۰ سال، ۲۰ سال و بیشتر)، و داشتن فرزند در سطح اسمی است.

تحصیلات در ۱۱ سطح مطابق با طبقه‌بندی سطوح آموزشی مرکز آمار ایران سنجیده شده (۳۳) و در آزمون فرضیه‌ها به سه سطح پایین، متوسط و بالا تقلیل یافته است. درآمد در ۵ سطح سنجیده شده و در آزمون فرضیه‌ها به سه سطح پایین، متوسط و بالا تقلیل یافته است. سن در سه گروه سنی زیر ۳۵ سال، ۳۵ تا ۵۰ سال و بالاتر از ۵۰ سال در نظر گرفته شده است. درخانواده دو درآمد (Dual-income family) زن و مرد هر دو دارای درآمد هستند و در خانواده تک درآمد (Single-incom family) فقط مردان درآمد دارند.

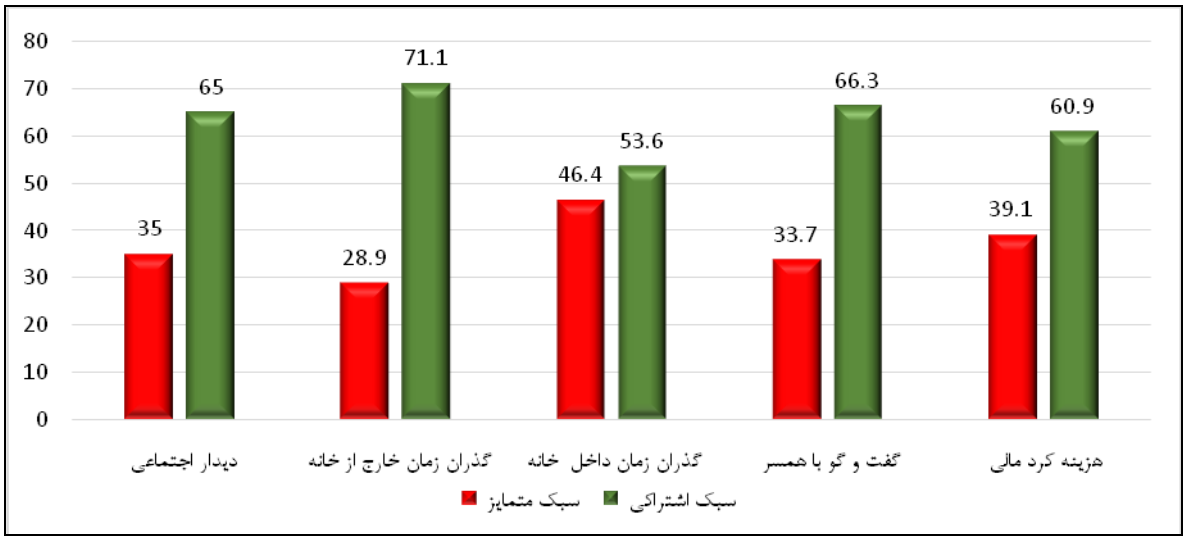
تضاد کار با خانه: از ترکیب ۶ گویه برگرفته از کاپلمن (Kopelman) (۳۴) با آلفای کرونباخ ۰/۹۲۹ ساخته شده است.

استفاده از رسانه: ساعات مصرف اینترنت و ماهواره در شبانه‌روز پرسیده شده و از ترکیب این دو گویه، استفاده از رسانه با آلفای کرونباخ ۰/۵۱۹ ساخته شده است.

دینداری: داشتن اهتمام دینی به نحوی که نگرش و کنش‌های فرد را متأثر سازد (۳۵). براساس مطالعه هوبر و هوبر (Huber) (۳۶) از ترکیب ۶ گویه با آلفای کرونباخ ۰/۹۲۳ ساخته شده است.

یافته‌های توصیفی

از ۱۷۳۶ نمونه بدست آمده ۴۸/۶ درصد مرد و ۵۱/۴ درصد زن بودند. ۳۸/۳ درصد از مردان متأهل در دامنه سنی زیر ۴۰ سال، ۳۶ درصد ۴۰ تا ۵۴ سال و ۲۵/۷ درصد ۵۵ سال و بالاتر بودند. همچنین ۴۹/۴ درصد از زنان متأهل در دامنه سنی زیر ۴۰ سال، ۳۴ درصد ۴۰ تا ۵۴ سال و ۱۶/۶ درصد ۵۵ سال و بالاتر بوده‌اند. ترکیب جنسی و سنی نمونه نشان می‌دهد، نمونه معرف جامعه آماری است. نمودار ۱ توزیع گویه‌های متغیر سبک زندگی متأهلین را نشان می‌دهد.

نمودار ۱- سبک زندگی انتخابی متأهلین

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

نمودار ۱ نشان می‌دهد، انتخاب غالب افراد متأهل در شهر تهران، سبک زندگی مشترک است و فردگرایی افراطی در میان همسران، یافته غالبی نیست. همچنین فعالیت‌های مشترک در ابعاد مختلف یکسان نبوده است. بیشترین تمایز در گذران زمان در خانه و هزینه‌کرد مالی و کمترین تمایز در گذران زمان در خارج از خانه بوده است. رابطه سبک زندگی متأهلین با پایداری زندگی زناشویی در جدول ۱ آورده شده است (اعداد مندرج در ستون‌های مشترک و متمایز درصد هستند. مقادیر در ستون آزمون آماری نشان‌دهنده مقدار همبستگی دو متغیر و علامت ستاره معنادار بودن را نشان می‌دهد).

چنانکه در جدول ۱ می‌بینیم تمام ابعاد سبک زندگی متأهلین با نشاط زناشویی و گرایش به طلاق رابطه معنادار دارد. کسانی که سبک زندگی متمایز را انتخاب می‌کنند، در سطح معناداری نشاط زناشویی پایین‌تر و گرایش به طلاق بیشتری دارند. نتایج برازش مدل لجستیک سبک زندگی متأهلین با استفاده از متغیرهای پیش‌بین را در جدول۲ می‌بینیم.

جدول ۱- همبستگی سبک زندگی متأهلین با پایداری زندگی زناشویی

مؤلفه‌های پایداری زندگی زناشویی		سبک زندگی															
		دیدار اجتماعی			گذران زمان خارج از خانه			گذران زمان در خانه			گفت‌وگو			هزینه‌کرد مالی		
		مشترک	متمایز	آزمون آماری	مشترک	متمایز	آزمون آماری	مشترک	متمایز	آزمون آماری	مشترک	متمایز	آزمون آماری	مشترک	متمایز	آزمون آماری
نشاط زناشویی	پایین	۳۴/۹	۶۵/۱	-۰/۲۴۵*	۳۹/۷	۶۰/۳	-۰/۱۹۲*	۳۲/۵	۶۷/۵	-۰/۲۶۰*	۲۵/۲	۷۴/۸	-۰/۲۴۰*	۴۳/۱	۵۶/۹	-۰/۱۱۹*
	بالا	۵۹/۳	۴۰/۷		۵۹	۴۱		۵۸/۴	۴۱/۶		۴۸/۴	۵۱/۶		۵۵	۴۵	
گرایش به طلاق	پایین	۵۳	۴۷	۰/۱۵۱*	۵۶/۳	۴۳/۷	۰/۱۷۶*	۵۳/۳	۴۶/۷	۰/۲۰۱*	۴۳	۵۷	۰/۱۶۴*	۵۳/۸	۴۶/۲	۰/۱۲۱*
	بالا	۳۷/۵	۶۲/۵		۳۸/۱	۶۱/۹		۳۲/۶	۶۷/۴		۲۶/۷	۷۳/۳		۴۱/۳	۵۸/۷	

جدول ۲- نتایج برازش مدل‌لجستیک سبک زندگی متأهلین با استفاده از متغیرهای پیش‌بین

		سبک زندگی متاهلین				
		دیدار اجتماعی	گذران زمان خارج از خانه	گذران زمان داخل خانه	گفت‌وگو با همسر	هزینه‌کرد مالی
جنسیت (مرجع: زن)	مرد	-۰/۲۸۱	-۰/۸۷۱*	-۰/۶۱۹*	-۰/۱۰۶	-۰/۱۸۱
سن فرزندان بزرگسال (مرجع:بالاتر از ۵۵ سال)	کمتر از ۳۰ سال	۰/۴۰۸	-۰/۱۵۰	۰/۱۶۲	-۰/۴۰۱	-۰/۰۷۲
	۳۰-۵۰	۰/۴۲۰	-۰/۱۰۲	-۰/۰۹۰	-۰/۵۱۳	-۰/۰۵۹
تحصیلات (مرجع: بالاتر از دیپلم)	زیر دیپلم	۰/۴۵۱	۰/۳۵۶	-۰/۲۵۰	۰/۱۳۰	۰/۲۸۵
	پیش‌دانشگاهی و دیپلم	۰/۲۲۳	۰/۲۶۱	-۰/۰۷۱	۰/۱۹۶	۰/۲۳۴
درآمد (مرجع: بالاتر از ۳۷۵۰)	کمتر از ۲۲۵۰	۰/۳۸۶	۰/۵۸۷	-۱/۰۳۶*	-۰/۱۱۵	۰/۱۵۲
	۲۲۵۰-۳۷۵۰	-۰/۰۴۳	۰/۱۲۸	-۰/۸۰۴*	-۰/۵۳۲*	۰/۰۰۸
نگرش جنسیتی (مرجع: سنتی)	برابرطلبانه	-۱/۳۷۵*	-۲/۱۲۹*	-۱/۲۸۹*	-۰/۷۵۹*	-۰/۶۴۰*
	بینابینی	-۰/۱۴۵	-۰/۴۶۲*	-۰/۳۳۷	-۰/۳۹۳	۰/۰۴۳
دینداری (مرجع: بالا)	پایین	۰/۹۸۱*	۰/۹۱۸*	۱/۴۶۸*	۱/۳۸۸*	۰/۲۷۰
	متوسط	۰/۹۱۰*	۰/۴۱۲	۱/۴۲۲*	۱/۱۸۸*	۰/۱۲۴
استفاده از رسانه (مرجع: بالا)	پایین	۱/۶۴۸*	۱/۵۹۳*	۱/۱۱۹*	۰/۸۵۳*	-۰/۱۸۷
	متوسط	۰/۹۳۱*	۱/۳۰۸*	۰/۱۹۷	-۰/۰۰۹	-۰/۰۱۵
همگونی بدو ازدواج (مرجع: بالا)	پایین	۰/۷۰۶*	۰/۵۹۰*	۰/۶۱۹*	۰/۴۷۶	۰/۱۲۰
	متوسط	۰/۶۰۳*	۱/۰۲۰*	۰/۷۹۳*	۰/۳۷۵	۰/۳۹۵
همگونی حال حاضر (مرجع: بالا)	پایین	۰/۶۶۱*	۱/۱۷۲*	۰/۷۴۴*	۰/۷۴۴*	۱/۰۰۲*
	متوسط	۰/۱۷۰	۰/۴۴۱*	۰/۳۵۱	-۰/۱۰۶	۰/۴۰۱*
داشتن فرزند (مرجع: دارد)		۰/۲۹۹	۰/۰۸۳	-۰/۳۳۵	-۰/۴۲۸*	۰/۵۱۱*
مدت زمان زناشویی (مرجع: بیش از ۲۰ سال)		۰/۱۱۴	۰/۶۳۶*	۰/۳۸۰	۰/۶۸۸*	۰/۱۶۹
تفاوت تحصیلات (مرجع: مرد بیشتر)		۰/۰۰۸	-۰/۲۴۷	۰/۲۳۵	۰/۰۳۹	-۰/۱۶۶
تفاوت درآمد (مرجع: مرد بیشتر)		۰/۳۰۳	۰/۳۹۵	-۰/۴۳۰	۰/۰۷۶	-۰/۵۲۵*
تک درآمد(مرجع: هر دو درآمد)		-۰/۰۷۴	۰/۱۸۸	-۰/۱۸۵	۰/۲۹۷	۰/۷۱۱*
تضاد کار و خانواده (مرجع: بالا)		-۰/۸۰۶*	-۱/۰۴۰*	-۰/۰۵۶	۰/۲۴۷	-۰/۴۱۱*
constant		-۲/۰۲۶*	-۱/۵۲۸*	-۰/۶۵۸	-۰/۷۹۲	-۰/۷۴۴
Hosmer and Lemeshow test	Chi-Square	۸/۰۶۴	۱۹/۸۱۸	۱۲/۴۶۹	۵/۲۷۰	۴/۵۱۶
	درجه آزادی	۸	۸	۸	۸	۸
	p مقدار	۰/۴۲۷	۰/۰۱۱	۰/۱۳۱	۰/۷۲۸	۰/۸۰۸
Nagelkerke R Square		۰/۳۷۳	۰/۴۸۶	۰/۲۲۸	۰/۱۶۶	۰/۱۸۹

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

چنانکه جدول ۲ نشان می‌دهد، در ابعاد مختلف، تأثیر متغیرهای استفاده از رسانه، دینداری، نگرش‌های جنسیتی، همگونی با همسر و تضاد کار و خانه بالاتر بوده و ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی افراد از اهمیت کمتری برخوردار بوده است. نگرش جنسیتی سنتی‌تر، دینداری پایین‌تر و استفاده از رسانه کمتر با سبک زندگی متمایز در سطح معنادار و تقریبا در تمام ابعاد همراه است.

بحث و نتیجه‌گیری

آموزه‌های دینی همواره به حسن معاشرت و روابط بهینه میان زوجین تأکید داشته است. در قرآن کریم به این موضوع متعدد اشاره شده است. از جمله اینکه: با همسرتان به بهترین و پسندیده‌ترین شیوه معاشرت کنید (نساء آیه ۱۹)؛ از نشانه‌های خدا این است که همسرانی برایتان قرار دادیم که در کنار ایشان آرامش گیرید و میان شما مهربانی و محبت قرار دادیم (روم آیه ۲۱)؛ زن و شوهر لباس یکدیگرند (بقره، آیه ۱۸۷). زنانتان را به نیکی نگه‌دارید و یا به نیکی رها کنید و مبادا به آنها ستم کنید (بقره آیه ۲۳۱). پیامبر(ص) فرمودند که بهترین شما کسی است که بهترین برخورد را با خانواده خود داشته باشد و من بهترین شما نسبت به خانواده‌ام هستم (۳۷). اما برخی محققان معتقدند در عصر حاضر گسست در روابط میان همسران ایجاد شده و فردگرایی در خانواده سیر صعودی دارد. در این تحقیق به بررسی فعالیت‌های مشترک با همسر در زندگی روزمره با عنوان سبک زندگی متأهلین پرداختیم. نتایج این تحقیق نشان داد:

- انتخاب اکثریت افراد متأهل در ابعاد مختلف سبک زندگی مشترک است و بنابراین در جامعه ما فردگرایی میان همسران یافته شایعی نیست. این یافته ما را از بسیاری کژاندیشی‌ها و دیدگاه‌های افراطی و تفریطی در مورد خانواده دور می‌کند. برآورد شیوع نابسامانی‌ها و آسیب‌های خانواده در جامعه خانواده‌مدار ما از اهمیت بالایی برخوردار است. با توجه به این یافته، از طرفی باید خیالمان از دغدغه فروپاشی خانواده آسوده باشد و از طرف دیگر توجه داشته باشیم که شناسایی عوامل اثرگذار بر سبک زندگی متمایز از اهمیت بالایی برخوردار است.
- برآیند سود و زیان حاصل از فعالیت‌های مشترک، افراد متأهل را به انتخاب سبک‌های متفاوت در ابعاد مختلف زندگی روزمره سوق می‌دهد. اگر چه فردگرایی در گذران زمان خارج از خانه در جامعه ما یافته غالبی نیست؛ اما سبک زندگی متمایز در گذران زمان در خانه نسبت به گذران زمان خارج از خانه و دیدار اجتماعی افزایش یافته است. این یافته می‌تواند بیانگر وجود رفتار متفاوت در حوزه خصوصی و عمومی باشد. به این معنا که از آنجا که نظارت و فشارهای اجتماعی در دیدار اجتماعی و در گذران زمان خارج از خانه بیشتر است، ممکن است برخی افراد به اجبار به آن رو آورده باشند. همچنین ممکن است این یافته نشان‌دهنده این موضوع باشد که به‌طور عمده زنان در خانه به خانه‌داری و امور منزل مشغول هستند و مشارکت مردان در امور خانه خیلی زیاد نیست.
- سبک زندگی متأهلین با مؤلفه‌های مرتبط با پایداری زندگی زناشویی (نشاط زناشویی و گرایش به طلاق) همبستگی دارد. سبک زندگی متأهلین با نشاط زناشویی رابطه مستقیم و با گرایش به طلاق رابطه معکوس دارد. بنابراین افراد می‌توانند برای اینکه نشاط زناشویی بیشتری داشته باشند دامنه فعالیت‌های مشترک با همسر را گسترش دهند. همچنین کارشناسان خانواده می‌توانند با آموزش آن، زمینه پایداری خانواده را فراهم کنند و صدا و سیما نیز در این مسیر می‌تواند کمک کننده باشد.
- نگرش‌های جنسیتی سنتی بر سبک زندگی مشترک تأثیر منفی دارد. به شکل سنتی اعتقاد بر این بوده که زنان فقط باید به امر خانه‌داری و فرزندآوری و تربیت و پرورش فرزندان بپردازند و مردان امور سیاسی و اجتماعی را بر عهده داشته باشند. یافته این مقاله نشان داده که هر چه نگرش‌های جنسیتی سنتی در افراد بیشتر باشد فاصله میان زوجین بیشتر است.
- مؤلفه‌های مرتبط با چرخه زندگی از جمله داشتن فرزند و مدت زمان زناشویی سهم اندکی در تبیین فعالیت‌های مشترک با همسر دارند و بنابراین نسبت دادن مشکلات زناشویی به وجود فرزندان تأیید نشده است.
- هر چه همگونی با همسر بدو ازدواج و در زندگی زناشویی بیشتر باشد، سبک زندگی متمایز در متأهلین کمتر خواهد بود. این یافته لزوم توجه به همسان‌همسری در ازدواج را نشان می‌دهد. اگر زوجین تشابه بیشتری به لحاظ فرهنگی اجتماعی اقتصادی در بدو ازدواج داشته باشند، سازش بیشتری در طول زندگی زناشویی بدست آورند و تفاوت کمتری در تحصیلات و درآمد داشته باشند فعالیت‌های مشترک بیشتری با هم خواهند داشت و بنابراین زمینه پایداری خانواده بیشتر فراهم می‌شود. در میان تفاوت‌های تحصیلی و درآمدی، تفاوت در درآمد نقش تعیین‌کننده‌تری دارد. وجود دوره‌های آموزشی پیش از ازدواج و در آستانه ازدواج و همچنین در طول زندگی زناشویی می‌تواند تبعات مثبتی را به دنبال داشته باشد. صدا و سیما در این حوزه می‌تواند بسیار کمک کننده باشد.
- هر چه میزان دینداری پایین‌تر باشد، سبک زندگی متمایز تقریباً در تمام ابعاد بیشتر است. با به‌کارگیری این یافته، متخصصان دینی به خوبی می‌توانند افراد را به سوی دینداری و پایداری زندگی زناشویی ترغیب کنند.
- مصرف پایین‌تر رسانه با سبک زندگی متمایز در سطح معنادار و تقریباً در تمام ابعاد همراه است. استفاده از رسانه با فروپاشی خانواده و ارزش‌های ضدخانواده همیشه همراه نیست و بنابراین لازم است دید

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

منفی نسبت به استفاده از رسانه کاهش یافته و از مزایای آن بهره بیشتری برده شود.

- استفاده از رسانه، دینداری، نگرش‌های جنسیتی، همگونی با همسر و تضادکار و خانه بیش از سایر متغیرها در تبیین سبک زندگی متأهلین سهم دارند و مؤلفه‌های اقتصادی اجتماعی و مرتبط با چرخه زندگی سهم اندکی دارند.

براساس یافته‌های تحقیق پیشنهادهای سیاستی و اجرایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- اطلاع‌رسانی درباره واقعیت خانواده ایرانی به برنامه‌ریزان اجتماعی و سیاست‌گذاران: با احاطه بر واقعیات خانواده ایرانی از طرفی دغدغه‌های بیش از حد کاهش می‌یابد و از طرف دیگر با توجه به عوامل اثرگذار، سیاست بهینه اتخاذ می‌شود. پیشنهاد می‌شود نتایج طرح‌های حوزه خانواده به ارگان‌ها و نهادهای مرتبط ارسال شود. این پیام داده شود که نگرش‌های جنسیتی در کیفیت و کمیت روابط میان زوجین نقش مهمی ایفا می‌کنند و با توجه به تغییرات دهه‌های اخیر لازم است روابط افقی میان زوجین پذیرفته شده و آموزش داده شود. از طرف دیگر باید اطمینان خاطر ایجاد شود که ارتقای تحصیلی و اقتصادی زنان به آسیب‌های خانواده منجر نخواهد شد و زنان از این ارتقا در راستای انسجام خانواده و زندگی زناشویی بهره می‌برند. لازم است شیوع آسیب‌های حوزه خانواده مورد مطالعه دقیق‌تر قرار گیرد تا واقعیات اجتماعی بهتر شناسایی شود و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی براساس آن صورت گیرد.
- آموزش به افراد در مراحل مختلف زندگی از دوران تحصیلات ابتدایی تا پایان دبیرستان، آموزش پیش از ازدواج، آموزش ضمن ازدواج و آموزش در طول زندگی زناشویی است. پیشنهاد می‌شود در کتاب‌های درسی شیوه ارتباط بهینه با همسر گنجانده شود. آموزش در این حوزه تنها به افراد متأهل اختصاص نمی‌یابد؛ بلکه افراد مجرد نیز باید آگاهی یابند که در همسرگزینی باید به چه نکاتی توجه داشته باشند. همسان-همسری می‌تواند هزینه‌های فعالیت مشترک را به حداقل رسانده و نشاط زناشویی و پایداری خانواده را در پی داشته باشد. اثرات سازش و توافق دوجانبه در زندگی مشترک باید آموزش داده شود.
- این تحقیق نشان داد بهتر شدن موقعیت اقتصادی اجتماعی افراد با افزایش فعالیت‌های مشترک با همسر همراه است. تأیید کننده این نتایج، مطالعه دیگری است که در آن دیدیم ناامنی اقتصادی اجتماعی عاملی در افزایش ارزش‌های پست‌مدرن خانوادگی می‌باشد (۴). لازم است در حوزه اشتغال و اصلاح ساختار شغلی زمینه‌ای فراهم شود تا افراد بتوانند با ساعات کار منطقی امرار معاش مناسب داشته باشند و مابقی وقت خود را در خانواده و در کنار افراد خانواده بگذرانند. ساعات کار طولانی، کار در چند شیفت مختلف، شب‌کاری، کار در پایان هفته می‌تواند عاملی در جهت کاهش فعالیت‌های مشترک با همسر گردد. توانمندسازی زنان و مردان و به طور خاص توانمندسازی زنان ضروری است چرا که ایشان با بهبود موقعیت اقتصادی اجتماعی شرایط افزایش فعالیت‌های مشترک با همسر را فراهم می‌کنند.
- نباید از بروز و بسط نگرش‌های جدید برابرطلبانه هراسید. خانواده‌گرایی ایرانیان این تغییرات را در مسیر انسجام خانواده و افزایش فعالیت‌های مشترک به کار گرفته‌اند و گسترش نگرش‌های برابرطلبانه آسیبی برای انسجام خانواده بدنبال نخواهد داشت.
- زنان جامعه ما با کسب موقعیت اقتصادی اجتماعی بالاتر، زمینه ایجاد فعالیت‌های مشترک با همسر را فراهم کرده‌اند. بنابراین باید از ارتقای اقتصادی اجتماعی زنان حمایت شود و بدانیم راه پایداری و استحکام خانواده‌ها تنها بازگشت به سنت زن خانه‌دار نیست.
- توجه به تفاوت‌های جنسیتی و نسلی: زنان از فعالیت‌های مشترک با همسر خرسندتر می‌شوند و بنابراین یکی از راه‌هایی که می‌تواند در ایجاد نشاط زناشویی بالاتر در ایشان کمک‌کننده باشد افزایش فعالیت‌های مشترک است. همچنین باید نسل‌های جوان‌تر شناخته شوند و خواست‌های ایشان که در جهت انسجام خانواده هست تحقق یابد چرا که در غیر اینصورت ایشان واکنش‌های جدی‌تر از خود نشان می‌دهند (۳۸). رسانه‌ها باید در به‌تصویر کشیدن تأثیر فعالیت‌های مشترک در انسجام خانوادگی، بیان تفاوت‌های جنسیتی و نسلی در این حوزه، اقدام زنان در به‌کارگیری اشتغال درجهت افزایش فعالیت‌های مشترک، کمک‌کننده باشند. پیشنهاد می‌شود اهمیت همسان‌همسری و اهمیت نگرش‌های جنسیتی و تأثیر آن بر روابط زناشویی در دروس و در برنامه‌های اجتماعی و خانوادگی رسانه‌ها گنجانده شود. الزام‌های از پیش تعیین‌شده در جوامع در حال ریشه‌کن شدن هست و ازدواج به صورت رابطه‌ای در آمده که دلیل پیدایش و ادامه آن می‌تواند رابطه صمیمی و عاطفی با همسر باشد. در این میان، رسانه‌ها در ترویج ارزش‌های خانوادگی و شکل دادن به نگرش و رفتار زوجین می‌توانند نقش مهمی را ایفا کنند.
- افراد متأهل باید بدانند که وجود نگرش‌های جنسیتی سنتی در خانواده با فعالیت‌های مشترک رابطه معکوس دارد و بسط نگرش‌های برابرطلبانه آسیبی برای انسجام خانواده بدنبال نخواهد داشت. زوجین باید بدانند هر چه نگرش جنسیتی کمتر تفکیک‌شده‌ای داشته باشند اشتراک میان آنها در ابعاد مختلف بیشتر خواهد شد و نشاط زناشویی افزایش خواهد داشت.
- برخلاف تصور برخی، دینداری و استفاده از رسانه با گسست روابط میان همسران ارتباط معنادار ندارد. از این یافته در سیاست‌گذاری مبتنی بر فرهنگ ایرانی اسلامی می‌توان بهره بهینه برد. باید به افراد

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

اطلاع‌رسانی شود که اشتراک با همسر و پایداری زندگی زناشویی در سایه آموزه‌های دینی بیشتر امکان‌پذیر است. همچنین با توجه به تأثیر رسانه بر سبک زندگی اولاً نباید از استفاده از رسانه هراس داشت. ثانیاً در صورتی که این نهاد رسالت خود را به درستی ایفا کند، می‌تواند در راستای تقویت روابط خانوادگی نقش مؤثری داشته باشد.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از طرح مصوب مؤسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور با عنوان سبک زندگی متأهلین و تعیین‌کننده‌های آن (مورد مطالعه: شهر تهران) می‌باشد که با حمایت مالی معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری اجرا شده است.

Original

Joint and Separate Life Styles of Married Couples

Fatemeh Modiri[*1]

1. ⁎Corresponding Author: Associate Professor, National Population Studies and Comprehensive Management Institute, fateme.modiri@psri.ac.ir

Abstract

Background: The importance of positive family relationships and its impact on various aspects of social life, including health, have been stressed in several studies. Religious teachings have always emphasized companionship and optimal relations between couples. This study examines married lifestyles and its determinants and seek to determine the factors affecting their lifestyle.

Methods: A cross-sectional survey of married men and women in Tehran was done. We selected 1736 samples by multi-stage cluster sampling from 50 districts and the data were analyzed.

Results: Extreme individualism was not prevalent among spouses. Selective lifestyles were affected by mass media, religion, gender, and attitudes of the spouse leading to conflict between work and family.

Conclusion: Findings of this study, have challenged the relationship between contemporary changes and a separate lifestyles. In order to increase the stability of marital life, it is necessary to explain family policies and consideration of individual intimate needs of married couples.

Keywords: Cross-Sectional Studies, Family Relations, Life Style, Spouses, Policy, Quality of Life

منابع

1. Kalmijn M. Joint and Separated Lifestyles in Couple Relationships. I Marriage Fam 2001; 63: 639-654.
2. White L K. Determinants of Spousal Interaction: Marital Structure or Marital Happiness. I Marriage Fam 1983; 45: 511-519.
3. Azadarmaki T, Modiri F, Vakili A. A Breakdown or Fundamental Changes in Iranian Families. Quarterly Journal of Family and Research.2010; 7(1): 63 – 85. [In Persian]
4. Modiri F, Mahdavi MS. Postmodern Family Values in Tehran. Journal of Family Research. 2015; 43: 281- 296. [In Persian]
5. AzadArmaki T, Sharifi Saei MH. Sociological Explanation of Anomic Sexual Relationships in Iran. Journal of Family Research.2012; 7(4): 435-462. [In Persian]
6. Abdolmaleki M, Azam Azadeh M, Ghazinezhad M. The Relationship of Global Media, Modern Reflexivity and Tendency to Extramarital Relationship among Married Couples of Qorveh City. Journal of Family Research 2015; 11(3):309-323. [In Persian]
7. Tashtzar F, Heidari H, Rouhani Rassaf J. Religion and Modernity from the viepoint of Anthony Giddens. Journal of Religious Studies 2012; 6(11): 91-116. [In Persian]
8. Knowles S. Marital satisfaction, shared leisure and leisure satisfaction in married couples with adolescents. Thesis of master degree, Oklahoma: Oklahoma State University; 2004.
9. Monadi M. Sociology of the Family: Analysis of Everyday Life and the Space of Family. Tehran: Danjeh Publications; 2007. [In Persian]
10. Hill MS. Marital Stability and Spouses Shared Time. J Fam lssues 1988; 9(4): 427- 451.
11. Surin W, Tancard J. Communication Theories. Translated by Dehghan. Tehran: University of Tehran Publications; 2007. [In Persian]
12. Snyder DK. Multidimensional assessment of marital satisfaction. J Marriage Fam 1979; 1(4): 813–823.
13. Orthner DK. Leisure activity patterns and marital interaction. Diss Abstr Int. 1974; 35 (2):1256-1257.
14. Becker OA, Lois D. Selection, Alignment, and Their Interplay: Origins of Lifestyle Homogamy in Couple Relationships. J Marriage Fam 2010; 72: 1234 – 1248.
15. Fein DJ. Spending Time together: for Economically Disadvantaged and Nondisadvantaged. 2009 Available at: www.fragiefamilies.princeton.edu.
16. Lavee Y, Ben-Ari A. Relationship of Dyadic Closeness with Work-Related Stress: A Daily Diary Study. J Marriage Fam 2007; 69: 1021–1035.
17. Dardis R, Soberon-ferrer H, Patro D. Analysis of Leisure Expenditures in the united. The Proceeding of the American council on consumer interests 1993; 3:194-200.
18. Sadeghi Fasaei S, Malekipour Z. Gender Analysis of Distance in Marital Relationship: Examples and Contexts Formation. Women in Development and Politics 2013; 11(1): 1-28. [In Persian]
19. Monadi M. Time management in families of different cultural and Socio-economic status. Journal of Family Research 2005; 1(2): 161- 177. [In Persian]
20. Khoshfar Gh, Ilvari M. The Relationship Between Religion and Marital Adaptation (Case Study: Married Women Residing in Gorgan). Social Sciences Quarterly 2015; 22(68):193-227. [In Persian]

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]

21. Babaei N, balali E, naghdi A, karimi A. The Study of Religiosity Impact on Family Cohesion in Hamedan. Quarterly Journal of Social Development 2015; 9(4): 7-26. [In Persian]
22. Nekouei M, Seif S. Investigating the relationship between religiosity and marital satisfaction. Consulting news and research 2005; 13: 79-61. [In Persian]
23. Jahandar Lashki S, Hosseini S, Kakabaraei K. The Causal Model of the Relationship between Tendency to Marital Infidelity and Media Use Mediated by Dysfunctional Attitudes and Emotional Divorce. The Women and Family Cultural Education 2020; 15(51): 71-90. [In Persian]
24. Ebrahimpoor D, Nakhshipour E. The relationship between the amount of presence and activity in cyberspace with the degree Of Marital adjustment among married men and women referring to Urmia counseling centers. Women and Family Studies 2018; 11(39): 133-153. [In Persian]
25. Rogers S J, DeBoer DD. Changes in Wives' Income: Effects on Marital Happiness, Psychological Well Being, and the Risk of Divorce. J Marriage Fam 2001; 63(2): 458-472.
26. Teachman J. Wives' economic resources and risk of divorce. J Fam Issues 2010; 31(10): 1305-1323.
27. Tahmasebi S, Moghadasi J, Alavi A, Moradi MT. Comparative Investigation of Marital Satisfaction in House wives and Employed Women in Shaharekord. Avicenna J Nurs Midwifery Care 1999; 14(2): 20-30. [In Persian]
28. Statistics Center of Iran. Census results. 2011. Available at: www.amar.org.ir
29. Locksley A. on the effects of wives' employment on marital adjustment and companionship. J Marriage Fam 1980; l42(2) :337-346.
30. Xu X, Lai S. Gender ideologies, marital roles, and marital quality in Taiwan. J Fam Issues 2004; 25(3) :318–355.
31. Spence JT, Helmreich RL. The Attitudes toward Women Scale: an objective instrument to measure attitudes toward the rights and roles of women in contemporary society. JSAS Cat Select Doc Psychol 1972; 2: 66-7.
32. Glick P. Fiske ST. The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. J Pers Soc Psychol 1996; 70: 491-512.
33. Statistics Center of Iran. Classification of educational levels and fields of study in Iran. 2011. Available at: www.amar.org.ir
34. Kopelman RE, Greenhaus JH, Connolly TF. A model of work, family, and interrole conflict: A construct validation study. Organ Behav Hum Perform. 1983; 32:198-215.
35. Shojaee Zand AR. A model for measurement of religiosity in Iran. Iranian Journal of Sociology 2005; 1 (6): 34-66.
36. Huber S, Huber W. The Centrality of Religiosity Scale (CRS). Religions 2012; 3(3): 710-724.
37. Sheikh Saduq MA. I do not attend the jurisprudent. Qom: Seminorg Scholar's Commonity 1992. [In Persian]
38. Modiri F. Couples Lifestyle and its Determinants in Tehran. Tehran: National population Studies and Comprehensive Management Institute; 2015. [In Persian]

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-06]